

Har du det bra?

Tore Nyseter
Velferd på avveie
 Reform, verdier, veivalg. 394 s.
 Oslo: Res Publica, 2015. Pris NOK 329
 ISBN 978-82-8226-055-8

Mange store reformer har preget vår hverdag siden 1970-årene. Hvorfor oppsto de, hva er verdigrunnlaget, og hvordan har de påvirket vår velferd? Denne boken er en historisk oversikt over velferdsstatens utvikling. Forfatteren peker også på hvilke farer som kan true fremtidig velferd i Norge.

Reformbølgen de siste 45 årene gjaldt ikke minst helse- og sosialsektoren. Det gjelder blant annet kommunehelsetjeneste, fastlegeordning, sykehus og helseforetak, eldreomsorg, samhandlingsreform og Nav. Manglende satsing på forebygging, solidaritet, velferd og demokrati er temaer som forfatteren kritisk og innsiktsfullt analyserer. Dessuten omtaler han de nye forvaltnings- og styringsreformene. Forfatteren belyser også oppgave- og ansvarsfordelingen mellom staten og kommunesektoren og forholdet mellom politikk og administrasjon.

I beskrivelsen av helsereformene viser forfatteren dyp innsikt i prosessene som la grunnlaget for reformvedtak i storting og regjering. Her avsløres metoder og fremgangsmåter som går på akkord med demokratiske prinsipper. Korte høringsfrister og manglende innhenting av uttalelser fra fagfolk indikerer at noen av de problemene som oppleves i helseforetakene i dag, kanskje kunne vært unngått.

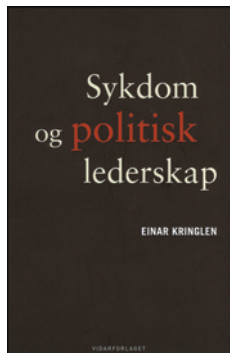
Ledelsesfilosofien New Public Management (NPM) får bred omtale både i kapitlet om styringsreformer og i kapitlet om velferdens faresignaler. Forfatteren stadfester at: «Når velferd styres etter NPMs markedsprinsipper, vokser byråkratiet, og bruken av faglig kunnskap, politisk styring og sunn fornuft reduseres.» For store deler av den offentlige velferdsforvaltningen betød New Public Management omorganiseringer, nye ledelsesformer, nytt plan-system og økt byråkrati. Det skapte frustrasjoner og oppgitthet blant de ansatte. Effektivisering og lønnsomhet var de nye idealene. Fagkompetanse og individets behov kom i annen rekke.

Denne historisk grundige og kritiske boken vil være av interesse for leger og annet helsepersonell som arbeider i helseforetakene, primærhelsetjenesten og i Nav. Kanskje kan den gi en forklaring på hvorfor mange mistrives og er frustrerte som ansatte i dagens helsevesen, velferdsordningene, universitets- og høyskolesektoren? Kanskje er det på høy tid at fremtidens politikere igjen verdsetter fagfolks kompetanse og erfaring? Økonomisk lønnsomhet er ikke den eneste verdien som kan sikre helse og velferd og samtidig gi oss følelsen av å ha det bra.

Gunnar Tellnes

Professor, Avdeling for samfunnsmedisin
 Institutt for helse og samfunn
 Universitetet i Oslo

Problemet med å ri to hester

Einar Kringlen
Sykdom og politisk lederskap
 341 s, ill. Oslo: Vidarforlaget, 2014.
 Pris NOK 299
 ISBN 978-82-7990-236-2

Jeg åpner denne boken om hvordan sykdom kan ha innvirket på politisk lederskap med interesse. Den ble nylig slaktet av pensjonert redaktør Per Egil Hegge i Aftenposten. Anmeldelsen vakte oppsikt fordi den fremsto som et karakterdrap på forfatteren. Er det hold i denne kritikken, som ble innledet med tittelen *Kringlen skriver kunnskapsløst om lederes helse*. Denne bombastiske påstanden kan ikke bety annet enn at Hegge mener Kringlen ikke er kompetent til å vurdere politiske lederes helse. Det er vrøvl.

Einar Kringlen er på sitt beste når han tolker politikeres og despoters diagnoser ut fra sitt ståsted som nestor i norsk psykiatri. Et problem er naturligvis at forfatteren ikke personlig har møtt noen av dem han skriver om. Det erkjenner Kringlen allerede i innledningen. Faren for feilvurdering er stor. Jeg mener Kringlen løser den medisinske oppgaven både balansert og klokt. Diagnostikken, basert på opplysninger fra intervjuer og beskrivelser av irrasjonell oppførsel, er interessant og leseverdige.

Men har Kringlen forskrevet seg når han innen to permer skal forene medisinsk diagnostikk med historiegjengivelse og fortolkning? Har Kringlen den nødvendige ballast av historieforståelse til å tolke scenarioer så forskjellige som fra Oliver Cromwells 1600-talls England til dødsmerkene i Kambodsja, fra Woodrow Wilsons politiske manøvrering i sin første presidentperiode via Mao Zedongs og Adolf Hitlers ideologiske felttog til Lyndon Johnsons håpløse forsøk på å bringe Vietnam-krigen til en slutt? Lederes psykopatologi kan ikke drøftes uten å sette leseren inn i samtidig politisk situasjon, noe som innebærer en tolking av historien. Her mener jeg svakheten ligger. Forfatteren sprer seg over for mye, og det blir ofte til at han passivt gjengir historiefortelling som er godt kjent fra mange andre kilder, og som fortrenger interessant medisinsk detektivarbeid. I innledningen takker han tre historikere for gode råd, men skriver at han ikke alltid har klart å følge dem. Disposisjonen av stoffet er ujevn og bærer stedvis preg av hastverk. Selv tror jeg teksten ville blitt bedre om han i samarbeid med en historiker hadde tatt for seg sykdoms innflytelse på politisk lederskap i en avgrenset periode. Den oppgaven ville vært stor nok.

Er det så noe i Heggens slakt jeg kan være enig i? Jo, åtte sider om Anders Behring Breivik har intet å gjøre i en bok om sykdom og politisk lederskap. Her kunne Hegge faktisk tatt hardere i. Størsteparten av kapitlet på 50 sider, *Ondskapens problem*, der Breivik omtales, beskriver grusomheter og går i liten grad inn på politisk lederskap.

Med disse reservasjoner nevnt er Kringlens medisinske vurderinger, basert på omfattende og grundig kildesøk, interessant og underholdende lesing. I et sluttkapittel tar Kringlen opp flere viktige spørsmål, slik som om velgerne bør kunne kreve opplysninger om helsen til politikere, og den vanskelige dobbeltrollen en lege kan havne i som personlig lege for en syk statsminister eller president.

Stein A. Evensen

Professor emeritus, Universitetet i Oslo